

VENCSER LÁSZLÓ

HITOKTATÁS ÉS VALLÁSOS NEVELÉS KORUNK KIHÍVÁSAI KÖZEPETTE

„*Tegyetek tanítványommá minden népet... Tanítsátok őket mindannak megtartására, amit parancsoltam nektek*” (Mt. 28,19–20). Jézus ezeket a szavakat mennybemenetele előtt, tanítványaival való utolsó földi találkozásakor mondta. A felhívás tartalmazza a tanításra adott utasítást, ugyanakkor a tanítás tartalmi iránya mellett a nevelésre vonatkozó, az emberi magatartást alakító felszólítás is megtalálható benne. Ennek értelmében a tanítás mellett, amikor az ismeretek átadása történik, hogy így a keresztény ember hitbéli tudással, vallásos műveltséggel rendelkezzen, szükséges a vallásos nevelés is, mivel ez áthatja a lelket, és segíti az embert a keresztény életmód elsajátításában, a tanultak mindennapi életben való megvalósításában.

Jézus szavai kétezer év távlatából ma, a huszonegyedik században is érvényesek, azonban ezt korunk kihívásainak szem előtt tartásával kell szemlélnünk. Évtizedekkel korábban, az informatikát, a digitális világot megelőző időkben a gyermekeknek, a fiataloknak nem kellett szembesülniük olyan kérdésekkel, melyek napjainkban elárasztják az embert. Mindaz, ami ötven évvel ezelőtt, 1968-ban a fiatalok „forradalma” idején, amikor ők az előírások helyett a korlátok nélküli szabadságot követelték, és a tekintélyt elutasították, ennek következményeként Nyugat-Európára rázúdult, ma már a Kárpát-medencében is érezteti hatását. Ezek az újonnan felmerült kérdések válaszokra várnak.

Benne élünk továbbra is a szekularizáció által átalakított és befolyásolt társadalomban, amelyben az Isten, a hit, a vallásosság háttérbe szorul, és az ember „világi” módon keresi a válaszokat a kérdéseire.

Kihívásként szemben találjuk magunkat a globalizációval, ma már annak liberális változatával, amikor a pénz átveszi a világot irányító hatalmat, befolyásolja a politikát, a civilek különféle csoportosulásait, megpróbálja kiiktatni a nemzeti államokat, hogy így mindenkit egyformává tegyen, azonos emberként manipulálhasson, és a pénz világának szolgáló tömegemberré formáljon. Így a liberális globalizáció, együtt a liberális kapitalizmussal, eddig nem tapasztalt támadással illeti az embert, beleértve a

Kárpát-medence lakóit, köztük a magyarokat, székelyeket.

Három évvel ezelőtt, 2015-ben megjelent Európában egy újfajta migráció jelensége. Új kultúrák, vallások tűntek fel kontinensünkön, és a keresztény Európát előre nem látható kihívások elé állítják. Többek szerint veszélyben van Európa, veszélyben van a kereszténység. Az Európai Unió egyik alapítója, Robert Schumann kijelentése, amelynek értelmében Európa vagy keresztény lesz, vagy nem lesz, ma nagyon időszerűvé vált, különösen Nyugat-Európában, de Damoklész kardjaként ott lebeg Közép-Kelet-Európa fölött is. Az iszlám terjedése komoly veszélyt jelent a hitében meggyengült, közönyössé váló, kevesebb gyermeket vállaló európai keresztények esetében is. Ezeket szemlélve nem feledkezhetünk meg egyes európai sajtóorgánumok messze nem objektív hírközléseinek tényéről, és annak félreinformáló hatásairól sem. Mindezeket látva, korunk újabb kihívásai egyre hangsúlyozottabban sürgetik a hitoktatás és a vallásos nevelés fontosságát, és annak, túl a jézusi felszólításon, erkölcsi, lelkiismereti kötelességből is származó teljesítését.

A hitoktatás, mint a hitismeretek átadásának eszköze

A hitoktatást, mint a hitismeretek átadásának eszközét, a vallásos élethez vezető útnak kell tekintenünk. Az egyház a történelem folyamán a tanítást mindig feladatként fogta fel, és különösen a tanító szerzetesrendek ebben kiváló szolgálatot teljesítettek, és teljesítenek ma is. Ebben nemcsak kifejezetten a hitoktatás a cél, hanem a különféle egyéb tantárgyak oktatása által is felkészítik a fiatalokat az életre, hogy ott majd megfelelően érvényesüljenek. A tanítás, beleértve a vallásos nevelést is, amiről a későbbiekben szólnunk, nem öncél, hanem valakiért, valamiért történik. Szándéka ugyanis gyarapítani a fiatalok ismereteit, őket felkészíteni az életben felmerülő kérdések megválaszolására, és olyan tudást adni át nekik, melynek segítségével képesek lesznek rátalálni az emberi értékekre, és azokkal gyarapítani világunkat.

A tanítás területén a hitoktatás olyan speciális feladat, amely mind az iskolai, mind a plébániai keretek között Istenre, hitre, egyházra vonatkozó ismereteket akar átadni, hogy ezek birtokában a keresztény fiatalok – katolikusok, reformátusok és más felekezetűek – oly módon gazdagíthassák kisebb és nagyobb közösségeiket (családjaikat, egyházaikat, településük lakóit, a nemzetet), hogy így az emberi természetből adódó készségekhez hozzáadjanak egy többletet, amellyel a hittel felruházott személy próbál eligazodni az életben. A hitoktatás által a jelenlévők olyan tudásra, ismeretekre tesznek

szert, amit sem a szociológia, sem az etika nem képes közvetíteni. Amennyiben a gyermekek kiskoruktól kezdve, már a családban magukba szívják Isten szeretetének a valóságát, majd az óvodában is hallanak a hittel kapcsolatos dolgokról, énekeket, rövid imákat tanulnak, úgy az iskolában a hitoktatóknak a feladat teljesítése könnyebb lesz, mivel bizonyos alapokkal rendelkező gyermekekkel foglalkoznak. Hajdó István (1942–2011) volt gyergyószentmiklósi főesperes-plébános 1985. február 10-én Gyergyóújfaluban elmondott szentbeszédében is hangsúlyozta: *„A legfontosabb, hogy már kisgyermekkorban elkezdjük a gyermekek vallásos nevelését. Meg kell szeretettünk velük Istent, meg kell szeretettünk velük az imát.”*¹

Ha ezek az előzmények hiányoznak, nagyobb ráfordítás szükséges, amivel azonban az elkötelezett, hivatásának, küldetésének élő hitoktató, legyen az papi vagy világi személy, meg tud birkózni. Az iskolai hitoktatást kiegészítő, a plébánia által felkínált hittanóra nagy lehetőség arra, hogy a gyermekek tudásban, Isten iránt elköteleződve, a kor kihívásai közepette hívő emberként tudjanak majd élni világunkban.

Az Istennel, egyházzal, hittel kapcsolatos ismeretek a keresztény emberek számára éppen olyan fontosak, mint bármely szakmában az alapos, jó felkészültség, szakmai tudás, de kulcsfontosságúak az általános műveltség szempontjából is. A hitoktatás segíti a fiatalokat, hogy eligazodjanak a Szentírás történeteiben, hogy ismerjék a tízparancsolatot, az alapvető imádságokat, hogy fogalmuk legyen Jézus életéről, a szentségekről, az egyházzal, az ünnepekről, azok tartalmáról, tisztában legyenek a karácsony, a húsvét, a pünkösd és más egyházi ünnepek lényegével. Segíti őket az irodalom, a művészet értelmezésében. Az alapos hitismeret képessé teszi az embert a más vallási vagy álvallási irányzatok közötti eligazodásra. Hasonlóképpen fontos az ökumenével kapcsolatos ismeretek elsajátítása, régióink, Erdély felekezeti összetételével kapcsolatos tájékozottság megszerzése is.

Ma inkább a vallásóra kifejezést használják az iskolai órarendben, míg a plébániai hitoktatás ezt hittanóraként hirdeti. Mindkettő alkalmas arra, hogy a szerepét betöltse. Nagyon fontos, hogy a hitoktatás az ismeretterjesztést a vallásos élethez, az Isten ügyéért elkötelezett emberi magatartáshoz vezető útnak tekintse, mert csak így érheti el igazi célját, csak így tud hozzájárulni a keresztény ember vallásos, hívő életformájának a kialakításához.

---

1 HAJDÓ István: *Breviárium*, Budapest, 2012. 27.

A vallásos nevelés, mint a hívő keresztény élet előfeltétele

Vallásszociológiai kutatások igazolják, hogy a nehéz, kritikus helyzeteket a vallásos, az Istenbe vetett hittel rendelkező emberek könnyebben átvészelik, mint azok, akik életüket Isten és keresztény elvek nélkül élik. Don Bosco Szent János (1815–1888) is felhívja erre a figyelmet, amikor ezt mondja: *„A vallás megvigasztal minden nyomorban, elviselhetővé teszi a csapásokat, biztosítja a boldogságot a földön és a mennyben.”* Ezért is fontos, hogy az ember a vallásos oktatás mellett, vallásos nevelést is kapjon. Első hallásra ezen vallásos nevelés megvalósítása nem is lenne nehéz, mivel az ember alapvetően vallásos beállítottságú teremteséből kifolyólag, nyitott és fogékony a természetfeletti dolgok iránt, igénye van egy felsőbb Lényre, akibe adott élethelyzetekben belekapaszkodhat. Ezt a fogékonyságot kell a keresztény eszmék, értékek átadásával kiegészíteni, megerősíteni. Ennek az alapképességnek a tartalommal való megtöltése napjainkban is számtalan akadályba ütközik, ezért a vallásos nevelés, különös tekintettel a már említett kihívásokra, melyek korunkat jellemzik, mind a nevelők, mind a neveltek részéről erős elkötelezettséget igényel. Senki sem születik nevelőnek, hanem azzá lesz. Természetesen vannak olyan személyek, akik génjeikben hordozzák a neveléshez szükséges képességeket, amelyeket aztán tanulás, képzés által tökéletesítenek, és így a gyermekek, fiatalok számára áldást jelentenek korunkban is. A múltban is találunk ilyen egyéniségeket, leggyakrabban a szentek között. A már említett Don Bosco Szent János például a szegény gyermekek igazi atyja volt. Azt vallotta, hogy *„egy gyermek első öröme az, ha érzi, hogy szeretik”*. Úgy tartotta, hogy *„a fiatalok nevelésének az alapja az akarat „formálása”, és hogy a „legeredményesebb” tanítás az, ha azt tesszük, amit tanítunk.”* Ma is a nagy szív emberének tartják őt. Napjainkban is vannak hasonló képességekkel megáldott, elkötelezett fiatal nevelők, világiak és papok egyaránt, akik buzgalmukkal, hitelességükkel képesek a keresőket a hit, a vallásos élet felé vonzani, mert sugározni tudják az Istenhez való tartozást, belső hitüket, és ezzel olyan hatást gyakorolnak az emberekre, hogy ők is készek lesznek életútjukat Isten felé irányítani. Böjte Csaba ferences szerzetes vagy a budapesti Pál Feri atya például óriási hatást gyakorol hatalmas tömegekre, köztük a fiatal nemzedékre is. Szavaikkal és tetteikkel ők és a hozzájuk hasonló karizmatikus személyiségek igen jelentős szolgálatot tesznek az Isten felé fordítás, a hitmegerősítés, a vallásos nevelés ügyének.

Korunknak szüksége van olyan emberekre, akik nemcsak hitbéli tudással rendelkeznek, hanem ezzel együtt tanúságtételre képesek, és ez által embertársaik számára lelki megerősítést jelentenek. A vallásos nevelésnek az adott konkrét életet kell szem előtt tartania, és olyan értékekre, erényekre kell felhívnia a neveltek figyelmét, amelyekre érdemes odafigyelni, és amelyek segítségével az élet harcait könnyebb megvívni. Amennyiben a nevelés, így a vallásos nevelés is, nem az adott konkrét életet tartja szem előtt, és nem arra törekszik, hogy a nevelteket a konkrét élet kihívásaira fogékonyra tegye, nem tud megfelelni azon elvárásoknak, amelyeket a történelem folyamán az emberek az egyházzal szemben megfogalmaztak, és ma is megfogalmaznak.

A vallásos nevelésnek is arra kell irányulnia, hogy egyéniségeket, és ne olyan tömegembereket neveljen, akik együtt úsznak az árral, bármilyen irányba is vigyen az, hanem képesek legyenek kiállni a keresztény elvek mellett, képesek legyenek Isten, egyház és közösségeik érdekében küzdeni. Ahogy a példás nevelő, Pálfi Géza (1941–1984) volt gyulaféhevári gimnáziumi és teológiai tanár, majd gyergyóalfalvi és székelyudvarhelyi plébános a hetvenes években egy alkalommal megfogalmazta: a vallásos nevelés célja becsületes, jellemes, hithű, egyenes keresztény emberek nevelése. Ma is érvényes szavai szerint *„a kegyelem a természetre épül, azaz nem lehet jó keresztény az, aki nem jellemes, nem humánus ember.”*²

A vallásos nevelésnek természetessé, alapvető fontosságúvá kell tennie a neveltek számára az Isten felé irányuló szeretet mellett az embertárs megbecsülését, a család nagyra értékelését – mint olyan közösséget, amely az egyház és társadalom alapja, és amelyet úgy kell értékékként felmutatni, mint a férfi, a nő és a gyermekek legszorosabb szövetsége, és amely ma is elengedhetetlen garanciája a keresztény eszmék ápolásának, közösségeink megmaradásának.

A vallásos nevelésnek továbbá rá kell irányítania a figyelmet a vasárnapok és ünnepnapok áldásos szerepére, amikor az ember megáll, ünnepel, hálát ad, és erőt gyűjt az elkövetkező időszakra.

A vallásos nevelés nem feledkezhet meg a szolidaritás, az összefogás erényének a hangsúlyozásáról, amely képes felkészíteni a nevelteket az egymásba kapaszkodásra, hogy így a fenyegető veszélyek közepette képesek legyenek egymást segíteni. A vallásos nevelés szüntelenül figyelmeztet a béke fontosságára, ami az egyének, kis és nagy közösségek életének alapvető feltétele és biztosítója.

---

2 PÁLFI Géza: *Exhortációk diákoknak*. Budapest, Kairosz Kiadó, 2011. 143.

A vallásos nevelés fontosnak tartja a hagyományok őrzését, a nemzeti értékek ápolását is és az ezek megvédésére való felkészítést, mert csak így lehetséges a népek összefogásához szükséges alapok lerakása, egymás kölcsönös tiszteletének és megbecsülésének előmozdítása.

Nem hanyagolható el a teremtett világ, a természet, erdők, mezők, vizek megóvásának kérdése sem, amelyekre a vallásos nevelésnek szintén összpontosítania kell, hiszen ezzel a jövő nemzedékeinek teszünk szolgálatot, hogy az utánunk jövők is élvezhessék a földi élet kínálta javakat, a tiszta levegőt és az egészséges ivóvizet.

Az előbbieken csupán néhány tényező szerepelt, melyek a vallásos nevelés legfontosabb szempontjai, és amelyek segítségével az ember nemcsak a templomban, hanem a mindennapi élet különféle területein is Istenben bízva, Rá építve alakíthatja életét. A vallásos nevelés ugyanis nem a templomnak, hanem az életnek akarja felkészíteni a keresztény fiatalokat.

Erre hívják fel a figyelmet Isten Szolgája Márton Áron (1896–1980) püspök szavai is, aki *Templom és iskola* című írásában így üzen: „*Isteni parancs, hogy gyermekeinket szent hitükre megtanítsuk, vallásunk erkölcsreire szoktassuk, s az ősöktől átvett hagyományok szellemében és tiszteletében neveljük.*”³

Ha bárki azt mondaná, hogy a vallásos és nem vallásos emberek élete a mindennapokban alig-alig különbözik egymástól, mégis azt kell erre válaszolnunk, amit már korábban kifejtettünk, hogy a vallásos, Istenben hívő ember a világ számára is érték, hiszen a jövőt nem rombolja, hanem építi, továbbá saját magának is döntő segítsége, hiszen a nehézségeket könnyebben elviseli, mint aki nem vallásos.

Legyen velünk Isten, és segítse a családokat, az oktatókat a vallásos nevelés ügyének szolgálatában, és a nevelteket, gyermekeket és fiatalokat a vallásos élet befogadásában és követésében.

---

3 *Erdélyi Iskola*, 1939/40, VII. évf., 3 - 4. sz. 121 - 126.

EDUCAȚIA RELIGIOASĂ ÎN ZILELE NOASTRE

Cuvintele lui Isus: „Prin urmare, duceți-vă și faceți ucenici din toate neamurile... învățându-i să păzească tot ce v-am poruncit” sunt încă valabile astăzi și în lumea noastră globalizată, în momentul cuceririi neoliberalismului, ele ne provoacă.

Acest lucru este cu atât mai adevărat încât ne gândim la o nouă Europă provocată de criza migrației. Toate acestea subliniază importanța educației religioase. Educația religioasă poate servi drept busolă pentru un creștin credincios în lumea noastră complexă, care cheamă la noi și noi provocări. Aceasta ar trebui să fie îndreptată nu numai spre dragostea de Dumnezeu, ci și spre aprecierea semenilor, familiei ca valoare, bisericii ca comunitate și societății în care trăim împreună cu ceilalți oameni care vorbesc sau gândesc diferit.

Oamenii religioși, crezând în Dumnezeu constituie o valoare pentru lume, deoarece ei nu distrug viitorul, ci îl construiesc, ajută și pe ei înșiși, deoarece înduple greutăți mai ușor decât cei care nu sunt religioși.

THE RELIGIOUS EDUCATION IN TODAY

The words of Jesus: „Therefore go and make disciples of all nations, (...) teaching them to obey all that I have commanded you” are still valid today, and in our world of globalization they are challenging for us at the conquest of the ideas of neoliberalism.

This is all the more true if we are thinking of a new Europe challenged by the migration crisis. All of these, in particular, urge the importance of the religious education. Religious education can serve as a compass for a faithful Christian in our complex world calling for new and emerging issues. This should be directed not only to the love of God, but also to the appreciation of the fellow man, to the family as a value, to the church as a community, and to the society in which we live together with our fellow human beings who speak or think differently.

Religious, God-believing people constitute a value to the world as they do not destroy the future, but they build it, helping themselves as well, as they endure difficulties more easily than those who are not religious.